

УДК 77:7.05:316.7

STREET-ФОТОГРАФІЯ ЯК ЗАСІБ ВІДТВОРЕННЯ СТАНУ СУСПІЛЬСТВА ЧЕРЕЗ АВТОРСЬКЕ СПРИЙНЯТТЯ У КОНТЕКСТІ ДИСЦИПЛІНИ «КОМПОЗИЦІЯ У МУЛЬТИМЕДІЙНОМУ ДИЗАЙНІ»

СКЛЯРЕНКО Валерій

Київський національний університет технологій та дизайну, Київ, Україна
gوسفart@gmail.com

У статті розглядається street-фотографія як один із засобів художнього та документального відображення соціальної реальності. Аналізуються історичні передумови формування жанру, його основні тенденції, технічні та психологічні аспекти зйомки, а також правові особливості використання фотографій у публічному просторі. Окрема увага приділяється навчальному потенціалу жанру street-фотографії у формуванні композиційного мислення студентів.

Ключові слова: street-фотографія, композиція, мультимедійний дизайн, соціальна фотографія, урбаністична ідентичність.

ВСТУП

У сучасному візуальному середовищі фотографія є одним із ключових інструментів фіксації життя в різних його проявах, відображаючи особливості міського середовища, соціальні процеси та культурні трансформації. Особливе місце серед фотографічних жанрів посідає street-фотографія — напрям, що зосереджується на документуванні повсякденного життя людей у публічному просторі. Street-фотографія поєднує 2 основні підходи до відтворення реальності: документальний і художній. Через авторське сприйняття вона дозволяє відображати соціальні настрої, культурні коди та психологічний стан суспільства [1]. Вивчення і освоєння цього жанру є актуальним для здобувачів вищої освіти ОП Мультимедійний дизайн, які опановують дисципліну «Композиція у мультимедійному дизайні», оскільки він формує навички спостереження, композиційного мислення та роботи з реальним середовищем.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою дослідження є ретроспективний аналіз жанру street-фотографії як художнього та соціального явища у світовій і українській фотодокументалістиці. Передбачається виявити чинники, що впливають на отримання кінцевого фотографічного результату, зокрема технічні, психологічні та юридичні аспекти, а також окреслити перспективи подальшого розвитку цього жанру. Окрему увагу приділено визначенню освітнього потенціалу street-фотографії у процесі викладання навчальної дисципліни «Композиція у мультимедійному дизайні».

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Найбільш важливі та актуальні події сучасного життя пов'язані з міським середовищем. Саме тому особливого значення набуває правдива й оперативна передача змісту подій вулиці через авторське сприйняття. Street-фотографія є одним із жанрів, що найповніше забезпечує таку можливість, поєднуючи документальність із художньою інтерпретацією реальності. Потреба фіксувати життя та стан міського середовища існувала завжди, однак технічні можливості фотографів тривалий час були обмеженими. Формування street-фотографії як самостійного жанру безпосередньо пов'язане з технічним розвитком фотокамер у першій половині XX століття [3]. Поява компактних камер дала змогу фотографам вільно працювати у міському просторі, фіксуючи спонтанні моменти повсякденного життя.

Одним із найвідоміших представників цього жанру є Анрі Картьє-Брессон, який сформулював принцип «вирішального моменту» [4]. Його внесок у розвиток street-фотографії є визначальним. Крім того, він став одним із засновників фотоагентства «Magnum Photos», яке відстоювало авторські права фотографів та підвищило суспільне значення документальної фотографії. Важливу роль у розвитку жанру також відіграли Волкер Еванс (Walker Evans) і Вільям Кляйн (William Klein), творчість яких суттєво розширила художні можливості вуличної фотографії. Серед перших фотографів, які документували повсякденне життя на українських землях, варто відзначити Юзефа (Джозефа) Хмелевського. У своїх роботах він відображав життя українського суспільства кінця XIX — початку XX століття. У Полтаві фотограф заснував одне з найкращих фотографічних ательє та увійшов до кола української творчої інтелігенції.

Аналіз сучасної street-фотографії дає змогу виокремити такі основні напрями її розвитку: - документальна соціальна фотографія, що спрямована на фіксацію соціальних процесів, змін у міському середовищі та повсякденних життєвих ситуацій; - репортажна street-фотографія, яка відображає події міського простору — громадські акції, свята, культурні заходи та повсякденне життя; - урбаністична композиційна фотографія, де основна увага приділяється архітектурі, геометрії міського середовища, ритму, світлу та просторовим композиціям; - вуличний портрет, що передбачає фотографування людей у природному для них середовищі, нерідко за попередньою згодою моделі (рис. 1, а–б); - концептуальна street-фотографія, у якій автор через серії світлин досліджує соціальні, культурні або філософські проблеми сучасного суспільства.

Технічні можливості сучасних цифрових фотокамер і мобільних пристроїв дають змогу здійснювати зйомку практично за будь-яких погодних та освітлювальних умов. Для більшості ситуацій у street-фотографії характерним є використання ширококутної оптики та світлосильних об'єктивів, що дозволяють швидко реагувати на зміну сюжету й працювати в умовах недостатнього освітлення. Оптимальний діапазон світлочутливості під час зйомки зазвичай становить ISO 100–800, хоча сучасні камери забезпечують високу якість зображення і при значно вищих значеннях ISO.

а

б

Рис 1. Приклади різних видів сучасної street фотографії

Автор В. Складенко а- документальна соціальна; б-жанрова-репортажна; с- урбаністична; д- жанровий портрет

Однією з визначальних особливостей street-фотографії є психологічна стратегія, яку умовно можна назвати позицією «невидимого спостерігача». Фотограф має вміти працювати у публічному просторі таким чином, щоб його присутність не впливала на природність поведінки людей і не змінювала перебіг подій. Саме непомітність фотографа сприяє створенню автентичних та емоційно переконливих зображень.

Мистецтвознавчі аспекти street-фотографії полягають у художньому осмисленні міського простору та повсякденного життя. Її композиційна структура ґрунтується на використанні таких засобів художньої виразності, як ритм і повторюваність форм, контраст світла й тіні, динаміка руху, взаємодія людини з архітектурним середовищем, а також багатоплановість композиції. Сучасні фотографи, зокрема Alex Webb і Martin Parr, демонструють різні підходи до використання кольору, побудови композиції та соціальної інтерпретації міських сюжетів.

Важливим напрямом використання street-фотографії є її інтеграція в освітній процес підготовки майбутніх фахівців із мультимедійного дизайну. Робота в реальному міському середовищі формує навички композиційного бачення, вміння працювати зі світлом, перспективою, ритмом, масштабом та взаємодією об'єктів у кадрі. Водночас студенти навчаються оперативному приймати творчі рішення, аналізувати візуальний контекст, прогнозувати розвиток подій та фіксувати вирішальний момент. Street-фотографію можна розглядати як ефективний інструмент дослідження урбаністичної ідентичності міста. У сучасних гуманітарних дослідженнях урбаністична ідентичність визначається як сукупність культурних, соціальних і просторових характеристик, що формують унікальний образ міста. Вона проявляється у взаємодії архітектури, міського середовища та повсякденних практик його мешканців, які й стають основним об'єктом вуличної фотографії.

Важливим аспектом street-фотографії є дотримання правових та етичних норм, пов'язаних із правом людини на власне зображення. В Україні ці питання регулюються Цивільним кодексом України, зокрема статтею 307, відповідно до якої фотографування особи у громадських місцях загалом допускається, однак використання або поширення її зображення, особливо з

комерційною метою, може потребувати згоди цієї особи. У країнах Європейського Союзу додаткове значення має Загальний регламент про захист даних (General Data Protection Regulation, GDPR), який у певних випадках розглядає фотографії людей як персональні дані. Незважаючи на зазначені правові обмеження, street-фотографія залишається одним із найпопулярніших жанрів сучасної фотографії. Однією з найбільших світових платформ для обміну фотографіями є Flickr, де функціонують сотні тематичних спільнот, присвячених street-фотографії, а кількість їхніх учасників сягає майже пів мільйона осіб [2]. Щороку під егідою міжнародних фотографічних організацій і федерацій проводяться престижні конкурси художньої фотографії, у яких street-фотографія традиційно представлена як окремий конкурсний жанр.

ВИСНОВКИ

Street-фотографія є важливим інструментом візуального аналізу суспільства в усьому світі. Вона дозволяє через авторське сприйняття відображати соціальні процеси, культурні трансформації та психологічні аспекти міського життя. Вивчення цього жанру в межах курсу «Композиція в мультимедійному дизайні» сприяє формуванню у студентів: композиційного мислення візуальної культури здатності аналізувати соціальний контекст зображення. Таким чином, street-фотографія може виступати ефективним педагогічним інструментом у підготовці фахівців у сфері мультимедійного дизайну.

ЛІТЕРАТУРА

1. Sontag Susan On Photography, Penguin Books, London, 1978, .207p.
2. Говарт С.Макларен С.Вулична фотографія сьогодні пер.з англ.- Київ ArtHuss, 2024, 224с.
3. Bystander. A history of street photography by Colin Westerbeck , Joel Meyerowitz 2017, Taschen 400 p.
4. Henri Cartier-Bresson: The Decisive Moment, Thames Hudson, 10/15/2024, 184с.

SKLIARENKO V.

STREET PHOTOGRAPHY AS A MEANS OF REFLECTING THE STATE OF SOCIETY THROUGH THE PHOTOGRAPHER'S PERCEPTION IN THE CONTEXT OF THE DISCIPLINE "COMPOSITION IN MULTIMEDIA DESIGN"

This article outlines the main aspects of the development of the street photography genre in retrospect and its contemporary forms. It highlights the unique ability of this genre to capture the spontaneous state of society through the photographer's interpretation and emphasizes its art-historical context. It notes the importance of studying the course "Composition in Multimedia Design," as it develops skills in observation, compositional thinking, and working with the real environment.

Keywords: *street photography, composition, multimedia design, social photography, urban identit.*